

Innhold

Del 1

Utfordringer i kreftomsorgen	31
KAPITTEL 1 Kreftsykepleie	33
<i>Anne Marie Reitan</i>	
Klinisk sykepleie som spesialer.....	34
Kreftpasienters utfordringer i ulike faser av sykdomsforløpet.....	34
Den prediagnostiske fasen.....	35
Den diagnostiske fasen.....	36
Behandlingsfasen.....	36
Rehabiliteringsfasen.....	36
Remisjon	37
Residiv	37
Den terminale fasen	37
Kunnskap og handling.....	38
Kompetanseutvikling i kreftsykepleie	38
Kompetanse som personlige kvalifikasjoner	38
Kompetanse og oppgaver som skal mestres.....	39
Utvikling av klinisk kompetanse	40
Kreftsykepleierens funksjons- og ansvarsområder	41
Kreftsykepleieres direkte pasientrettede funksjon	41
Kreftsykepleieres indirekte pasientrettede funksjon.....	43
Implementering av kreftsykepleierens kompetanse i klinisk praksis	45
Strategier på personnivå	46
Strategier på systemnivå	46
Referanser.....	47

KAPITTEL 2 Livskvalitet	50
<i>Lis Ribu</i>	
Helserelatert livskvalitet.....	51
Hvordan kan vi definere livskvalitet?.....	52
Livskvalitetsbegrepet sett i sammenheng med andre begreper.....	55
Måling av livskvalitet.....	56
Generiske livskvalitetsinstrumenter.....	57
Generiske og sykdomsspesifikke kreftskjemaer.....	57
Anvendelse av livskvalitetsmål i klinisk praksis.....	58
Pasientrapporterte data med bruk av helseteknologi.....	61
Barrierer mot bruk av livskvalitetsmål i klinisk praksis.....	62
Hvordan kan livskvalitetsmål benyttes i sykepleiepraksis?.....	62
Referanser.....	64
KAPITTEL 3 Håp i et kreftforløp	67
<i>Inger Utne</i>	
Definisjoner av håp.....	67
Håp beskrevet av sykepleiere.....	68
Håp som et flerdimensjonalt fenomen.....	68
Ulike sfærer av håp.....	69
Kjennetegn på håp.....	70
Kartlegging av håp.....	70
Håp i et kreftforløp.....	72
Kvalitative studier som belyser håp hos kreftpasienter.....	72
Håp hos kreftpasienter med plagsomme symptomer.....	74
Håp hos pårørende til kreftpasienter.....	76
Intervensjoner som kan styrke håp.....	76
Referanser.....	79
KAPITTEL 4 Psykologisk krise og mestringsmuligheter	82
<i>Anne Marie Reitan</i>	
Forståelse av krise og sorg.....	82
Eksistensiell forståelse av kriser og sorg.....	82
Tosporsmodellens forståelse av sorg.....	83
Psykodynamisk forståelse av traumatisk krise.....	84
Katarsisforståelse av sorg og krise.....	84
Psykologiske forsvarsmekanismer.....	85
Kunnskaper om stress og mestring.....	86
Akutt og kronisk stress.....	86

Sykdomsrelatert stress	87
Mestring	88
Mestringsstrategier	88
Mestringsrelaterte fenomener	90
Sykepleieintervensjon i et støtte- og mestringsperspektiv	92
Å styrke pasientens muligheter til emosjonsorientert mestring	92
Å styrke pasientens muligheter til kognitivt orientert mestring	96
Å styrke pasientens muligheter til problemorientert mestring	99
Referanser.....	100
KAPITTEL 5 Klinisk kommunikasjon	104
<i>Anne Marie Reitan</i>	
Kommunikasjon – kunnskap og kompetanse	104
Kompetanse i kommunikasjon.....	106
Kommunikasjonsområder som har særlig relevans for kreftpasienter.....	108
Tilgang til informasjon	108
Fellessamtale med pårørende og helsepersonell	108
Samtale om livet.....	110
Kommunikasjonsområder som engasjerer sykepleiere	111
Formidling av informasjon	111
Formidling av dårlige nyheter til kreftpasienter.....	113
Forberedelser til den vanskelige samtalen.....	114
Samtalen med pasienten	114
Når sannheten fortelles	116
Avslutning av den vanskelige samtalen	117
Referanser.....	118
KAPITTEL 6 Seksualitet	120
<i>Tore Borg</i>	
Hva er seksualitet?	120
Seksuelle problemer knyttet til sykdom og behandling	121
Sykepleierens rolle i seksuell veiledning	126
PLISSIT-modellen.....	127
Referanser.....	131
KAPITTEL 7 Endret kroppsilde	132
<i>Tore Kr. Schjølberg</i>	
Normalt kroppsilde	132
Endret kroppsilde	135

Endret kroppsbilde forårsaket av kreft og behandling	135
Å leve med endret kroppsbilde	136
Omsorg for personer med endret kroppsbilde.....	138
Kartlegging.....	138
Intervensjon.....	139
Referanser.....	143
KAPITTEL 8 Lymfødem – forebygging og behandling	144
<i>Wenche Vigen</i>	
Lymfesystemets anatomi og fysiologi	144
Lymfødem.....	145
Forhold som øker belastningen på lymfesystemet.....	146
Diagnostisering av lymfødem	146
Forebygging av lymfødem	148
Forebyggende tiltak	148
Lymfødembehandling	149
Sykepleierens behandlingstiltak.....	149
Prinsipper for behandlingen	151
Referanser.....	152
KAPITTEL 9 Fatigue.....	153
<i>Tore Kr. Schjølberg</i>	
Hva er fatigue?.....	153
Hvor vanlig er fatigue?	154
Hva er årsakene til fatigue?	156
Hvordan kan en kartlegge fatigue?.....	157
Hva kan sykepleieren gjøre for å forbedre pasientens opplevelse av fatigue?.....	158
Referanser.....	164
KAPITTEL 10 Kvalme og kvalmebehandling	167
<i>Anja Rolandsson</i>	
Definisjoner.....	167
Kvalme og oppkast i forbindelse med cytostatikabehandling	167
Anatomi, fysiologi og patofysiologi	168
Generelle kunnskaper.....	168
Spesielle kunnskaper	168
Årsaker til kvalme og oppkast	169
Kvalme utløst av sykdom	169

Kvalme utløst av cytostatikabehandling	170
Kvalme utløst av strålebehandling.....	171
Kvalme utløst av legemidler	171
Behandling av kvalme.....	171
Legemiddel, dosering og administrasjonsform	172
Behandlingsregimer.....	175
Ikke-medikamentell kvalmebehandling.....	176
Evaluering av kvalmebehandling	177
Sykepleie ved kvalme	177
Ernæring ved kvalme	178
Referanser.....	179
KAPITTEL 11 Smerter og smertebehandling	181
<i>Ulf E. Kongsgaard</i>	
Årsaker til kreft smerter	181
Vurderinger og diagnose	184
Behandling.....	185
Generelle prinsipper.....	185
Trinn 1: Ikke-opioide analgetika.....	187
Trinn 2: Opioider og kombinasjonspreparater	187
Trinn 3: Opioider.....	188
Adjuvans eller sekundære analgetika (ko-analgetika).....	191
Trinn 4: Avansert smertebehandling	193
Flere kreftoverlevende betyr større utfordringer i smertelindringen	194
Referanser.....	194
KAPITTEL 12 Ernæring.....	198
<i>Asta Bye</i>	
Mat – et grunnleggende behov	198
Ernæringens betydning for kreftsyke	199
Kroppen trenger energi	199
Når energiinntaket ikke dekker behovet	200
Beregning av energibehov	200
Vurdering av ernæringsstatus	202
Vektanamnese	202
Kostanamnese	203
Biokjemiske målinger.....	204
Screening av ernæringsmessig risiko.....	204
Årsaker til ernæringsproblemer hos kreftsyke	205

Spiseproblemer som følge av sykdom eller behandling	206
Kakeksi	207
Endret metabolisme	208
Endret appetittregulering	208
Klassifisering av kakeksi	209
Ernæringsbehandling	209
Kostråd	210
Kostråd ved dårlig matlyst	210
Kostråd ved smaksforandringer	211
Kostråd ved kvalme og oppkast	212
Kostråd ved tygge- og svelgevansker	213
Kostråd ved munntørrehet	215
Kostråd ved diaré	216
Kostråd ved obstipasjon	217
Kostråd ved kakeksi	218
Parenteral og enteral ernæring	218
Endret kosthold og alternative kostregimer	220
Referanser	221
KAPITTEL 13 Omsorg for alvorlig syke og døende pasienter	
– sorg og sorgarbeid	224
<i>Berit Sæteren</i>	
Døden i et historisk perspektiv	224
Døden i et kulturelt perspektiv	226
Betydningen av ritualer ved pleie og stell av døde	227
Å være alvorlig syk og leve i livets slutfase	228
Lindring av pasientens kroppslige, sjelelige og åndelige lidelse	229
Kroppslige forhold	229
Psykososiale forhold	230
Omsorgsrammer rundt døden – i institusjon eller hjemme	238
Sorg og sorgarbeid	239
Sorgteorier	239
Sorgens kjennetegn	241
Sorg og tap hos den alvorlig syke	242
Sorg og tap hos pårørende	243
Sorg og tap hos barn og ungdom	245
Problemer i sorgarbeidet	245
Veien videre for de etterlatte	247
Referanser	248

KAPITTEL 14 Pårørende	251
<i>Ellen Karine Grov</i>	
Hvem er pårørende?	252
Pårørendes situasjon i lys av pasientens sykdomsforløp	253
Diagnosefasen og den kurative fasen	254
Palliativ fase	255
Pårørende i et generasjonsperspektiv	256
Pårørendes rolle	256
Pårørendes funksjon	257
Kartlegging av pårørendes pleie- og omsorgssituasjon	258
Strategier og tiltak for å støtte og hjelpe pårørende til kreftsyke	260
Informasjon og støtte til barn og ungdom	262
Oppfølging av pårørende – helsepersonells mandat	263
Referanser	263
KAPITTEL 15 Etske problemstillinger	267
<i>Liv Wergeland Sørbye</i>	
Etisk teori	267
Menneskesyn og etikk	267
Fireprinsippetikken	271
Etikk og sykepleie i endring	271
Den etiske prosessen	272
Pasienthistorier	273
Når pasienten har begrenset levetid	274
Etiske dilemmaer	275
Pasienten er informert om at han har kreft, men vil ikke fortelle det til sine nærmeste	276
Pasienten ønsker fortsatt behandling, men behandlingen har ikke lenger mening og anbefales avsluttet	279
Pasienten ber sykepleieren om hjelp til å avslutte livet	280
Pasienten ønsker å trekke seg fra et palliativt behandlingsopp- legg fordi bivirkningene oppleves som uutholdelige	282
Kliniske etikk-komiteer og forskning	283
Sykepleiere og supplerende behandling	284
Etikk og forskning	284
Referanser	285

KAPITTEL 16 Åndelig og eksistensiell omsorg	288
<i>Berit Sæteren</i>	
Åndelig omsorg.....	289
Mennesket som enheten kropp, sjel og ånd.....	290
Ånd og liv.....	290
Aspekter ved menneskets eksistens og åndelighet	291
Selvbevissthet og refleksjon.....	291
Evne til å strekke seg ut over seg selv.....	292
Livssyn og religion.....	293
Søken etter mening og sammenheng.....	294
Tro, håp og kjærlighet	295
Åndelig behov i betydningen å savne noe og ha en lengsel etter noe	296
Nødvendige forutsetninger for å kunne utøve åndelig omsorg.....	297
Hvordan kan åndelig omsorg utøves i praksis?.....	298
Evne til å se og la seg berøre	298
Evne til å lytte.....	298
Mot til å samtale.....	299
Mot til å handle.....	300
Mot til å være nær.....	300
Referanser.....	301
KAPITTEL 17 Kreftsjukepleie i heimen	303
<i>Ingrid Lotsberg Norås</i>	
Rammer for helse- og omsorgstenesta i kommunane.....	303
Organiseringa av helse- og omsorgstenesta i kommunane	304
Forhold som gjeld kreftpasientar spesielt.....	305
Samarbeid mellom helse- og omsorgstenesta i kommunen og spesialisthelsetenesta	306
Nettverksmøte.....	307
Mobilt palliativt team.....	307
Å skape tryggleik for pasient og pårørande	307
Legemiddelhandtering.....	308
Søknad om stønader og hjelpemiddel.....	309
Pasienten sin heim som arbeidsplass – mellom privatliv og helseteneste .	310
Nabo og profesjonell hjelpar.....	311
Å kjenne seg trygg heime	311
Fastlegen som støtte	312
Avklare og tryggje heimesituasjonen.....	312
Kreftsjukepleiaren sitt funksjons- og ansvarsområde i heimetenesta.....	313

Indirekte pasientretta funksjonar	313
Direkte pasientretta funksjonar	314
Oppfølging av pasientar i heimen	315
Å bere bøkene for kvarandre – den spesielle situasjonen til pårørande ...	318
Å skape gode alliansar med pårørande	319
Omsorg for døyande pasientar i heimen	320
Den åndelege dimensjonen	321
Ethiske problemstillingar ved slutten av livet	322
Akutte situasjonar i heimesjukepleia	323
Når døden nærmar seg	323
Referansar	324

Del 2

Forebygging – kreftbehandling – rehabilitering	329
---	------------

KAPITTEL 18 Forebygging av kreft	331
---	------------

Tore Kr. Schjølberg

Kreftforekomst	332
Risikofaktorer	333
Forebygging av kreft på ulike nivåer	335
Forebyggende strategier	337
Miljøtiltak	337
Tidlig diagnose	338
Helseopplysning og atferdspåvirkning	340
Referansar	345

KAPITTEL 19 Generell onkologi	347
--	------------

Esten S. Nakken

Kreftepidemiologi	347
Kreftforekomst	348
Kreftregisteret	348
Trender i kreftforekomsten	349
Kreftutvikling	350
Arvestoff	350
Celledeling	353
Hva kjennetegner en kreftsvulst?	354
Årsaker til kreft hos mennesker	357
Miljøfaktorer	357
Arvelige faktorer	359

Fra mistanke til diagnose	359
Billeddannende diagnostikk.....	360
Blodprøver, inkludert tumormarkører.....	361
Histologisk undersøkelse	362
Tilleggsanalyser	364
Grupperinger av kreftsvulster.....	364
Masseundersøkelser for kreft	365
Klassifikasjon	366
TNM-klassifikasjon.....	367
ICD – International Classification of Diseases.....	367
Referanser	368
KAPITTEL 20 Arvelig kreft	369
<i>Lovise Olaug Mæhle</i>	
Hva kjennetegner arvelig kreft?	370
Tumorsuppressorgener og normalvariasjon i gener.....	370
Hovedgrupper av arvelig kreft	371
Arvelig brystkreft og eggstokkreft	371
Arvelig tarmkreft	372
Arvelig føflekkreft	373
Hva er hensikten med å avdekke risiko for arvelig kreft?	373
Genetisk veiledning og genetiske undersøkelser	374
Strategi for å avdekke arvelig årsak til kreft og arvelig risiko for kreft...	375
Referanser	376
KAPITTEL 21 Kirurgisk behandling	378
<i>Esten S. Nakken</i>	
Diagnostiske prosedyrer	378
Preoperativ vurdering	379
Tverrfaglig møte	380
Kirurgisk reseksjon	380
Marginstørrelser.....	381
Kikkhullskirurgi	381
Lymfeknutedisseksjon	382
Metastasekirurgi	383
Palliativ kirurgi	383
Referanser	384

KAPITTEL 22 Kjemoterapi	385
<i>Esten S. Nakken</i>	
Kjemoterapiens historie	385
Kliniske studier – innføring av nye legemidler	387
Hva er målet med behandlingen?	388
Kjemoterapi med kurativt mål	388
Kjemoterapi som adjuvant behandling	388
Kjemoterapi som palliativ behandling.....	389
Administrering av cytostatika.....	390
Virkningsmekanismer og bivirkninger.....	390
Tradisjonelle cytostatika	392
Alkylerende cytostatika	392
Antimetabolitter	393
Antibiotika med antitumoreffekt.....	393
Plantealkaloider	394
Målrettet terapi.....	394
Antistoffer	395
Tyrosinkinasehemmere.....	395
Hormonbehandling	396
Immunterapi.....	396
Et etisk dilemma	397
Behandling basert på stamceller.....	398
Høydosebehandling med autolog stamcellestøtte.....	398
Allogen stamcelletransplantasjon.....	398
Referanser.....	399
KAPITTEL 23 Strålebehandling	400
<i>Vidar Jetne</i>	
Grunnlaget i strålingsfysikken.....	400
Stråling	400
Radioaktivitet	401
Vekselverknad mellom stråling og kroppen	401
Grunnlaget i strålebiologien	404
Strålingseffektane	404
DNA-molekylet.....	405
Celleoverleving.....	406
Reparasjon av subletale skadar	407
Fraksjonering	407
Dosehastighet	408

Celledeling – tilvekst av celler.....	409
Tidspunktet då strålingseffektane viser seg.....	409
Dose–respons–kurver	410
Strålebehandling	412
Utstyr for ekstern strålebehandling	413
Strålebehandlingsprosessen – ekstern strålebehandling	414
Dosering og fraksjonering	415
Brakyterapi	417
Rebehandling med stråling	417
Pasienten under strålebehandling	419
Aktørane i prosessen	419
Strålevern	420
Framtidsutsikter	421
Referansar	422
KAPITTEL 24 Alternativ behandling	423
<i>Vinjar Magne Fønnebo og Anita Salamonsen</i>	
Kreftpasienter søker alternativer	423
Hva er alternativ behandling?	423
Årsaker til bruk av alternativ behandling	424
Virker alternativ behandling mot kreft?.....	425
Er det risiko forbundet med alternativ behandling?	426
Kan alternative behandlingsformer påvirke effekten av konvensjonell kreftbehandling?	427
Hva koster det å få alternativ behandling?	427
Er alternative behandlere godkjent av noen?	428
Kan pasienten klage hvis noe går galt?.....	429
Hvilke utfordringer står pasienter overfor?	429
Press fra familie og venner	429
Kommunikasjon om alternativ behandling	430
Informasjonskilder for sykepleieren	431
Referansar	432
KAPITTEL 25 Rehabilitering og kreft	434
<i>Sævar Berg Gudbergsson</i>	
Rehabilitering i kreftomsorgen – kort historikk	435
Kreft og rehabiliteringsprosessen	438
Flerfaglig eller tverrfaglig samarbeid i rehabiliteringsprosessen	441
Innholdet i samarbeidet.....	443

Arbeidsprosessen	444
Å delta i arbeid etter kreftbehandling	445
Referanser.....	447
KAPITTEL 26 Pasient- og pårørendeopplæring i kreftomsorgen.....	450
<i>Kjersti Tveten</i>	
Hvorfor pasient- og pårørendeopplæring?.....	450
Hva er pasient- og pårørendeopplæring?.....	452
Hvordan kan kreftsykepleiere utføre pasient- og pårørendeopplæring? ...	452
Metoder og oppbygging av opplæringstilbud	454
Pasient og pårørendeopplæring – tilbud og arenaer	456
Lærings- og mestringstjenester	456
Brukermedvirkning og likepersonstjeneste	457
Pusterom og Vardesenter	458
Referanser.....	458
Del 3	
Spesiell onkologi og kreftsykepleie	461
KAPITTEL 27 Brystkreft.....	463
<i>Inger Thune</i>	
Mammografiscreening	466
Symptomer og diagnose.....	466
Behandling.....	467
Neoadjuvant behandling	468
Kirurgi	468
Adjuvant behandling.....	469
Bivirkninger av adjuvant behandling.....	471
Behandling av brystkreft med fjernspredning.....	473
Prognose.....	474
Referanser.....	474
KAPITTEL 28 Sykepleieutfordringer ved brystkreft	477
<i>Inger Schou Bredal</i>	
Den preoperative fasen.....	477
Handling.....	478
Valg av operasjonsmetode	478
Handling.....	478
Aksilledisseksjon og ansamling av sårvæske.....	479

Handling.....	479
Lymfødem.....	480
Handling.....	480
Bivirkninger ved adjuvant behandling.....	480
Handling.....	481
Selvbilde og seksualitet.....	482
Handling.....	483
Sosiale relasjoner.....	484
Handling.....	484
Fjernmetastaser og lokalavansert brystkreft.....	484
Handling.....	485
Referanser.....	485
KAPITTEL 29 Lungekreft.....	488
<i>Odd Terje Brustugun</i>	
Symptomer og diagnose.....	489
Utredning.....	490
Bildeundersøkelser.....	490
Lungemedisinske undersøkelser.....	490
Patologi.....	491
Tverrfaglig møte.....	491
Behandling.....	491
Kirurgi.....	492
Strålebehandling.....	493
Medisinsk kreftbehandling.....	494
Måltrettet behandling.....	495
Immunterapi.....	496
Oppfølging og prognose.....	497
Referanser.....	498
KAPITTEL 30 Sykepleieutfordringer ved lungekreft.....	500
<i>Anne Svensson Mathiesen</i>	
Utredningsfasen.....	500
Handling.....	501
Krevende behandling.....	503
Handling.....	504
Dårlig prognose.....	505
Handling.....	505
Hoste og ekspektorat.....	506

Handling.....	506
Dyspné	507
Handling.....	508
Skam og skyldfølelse.....	510
Handling.....	511
Referanser.....	512
KAPITTEL 31 Kreft i fordøyelsesorganene.....	514
<i>Stein Gunnar Larsen</i>	
Kreft i spiserøret (cancer øsofagi)	514
Symptomer og diagnose	514
Behandling og prognose.....	515
Kreft i magesekken (cancer ventriculi).....	516
Symptomer og diagnose	516
Behandling og prognose.....	516
Kreft i tolvfingertarmen eller tynntarmen (cancer duodeni eller jejunum).....	517
Kreft i tykktarmen (cancer coli).....	518
Symptomer og diagnose	518
Behandling og prognose.....	519
Kreft i endetarmen (cancer recti)	519
Symptomer og diagnose	519
Behandling og prognose.....	519
Metastaser fra tykktarms- og endetarmskreft	521
Kreft ved endetarmsåpningen (cancer ani).....	522
Symptomer, diagnose, behandling og prognose	522
Kreft i leveren og i galleveiene (hepatocellulært karsinom og kolangiokarsinom).....	523
Symptomer, diagnose, behandling og prognose	523
Kreft i bukspyttkjertelen (cancer pancreatis)	524
Symptomer og diagnose	524
Behandling og prognose.....	524
Nevroendokrine svulster	525
Symptomer, diagnose, behandling og prognose	525
Referanser.....	526
KAPITTEL 32 Sykepleieutfordringer ved kreft i fordøyelsesorganene.....	528
<i>Marthe Bråthen</i>	
Ernæring.....	528
Handling.....	529

Diaré.....	530
Handling.....	530
Obstipasjon	531
Handling.....	531
Obstruksjon i spiserør og tarm.....	532
Handling.....	533
Stomi	534
Handling.....	534
Referanser.....	536
KAPITTEL 33 Kreft i øre-, nese- og halsregionen	538
<i>Cecilie Delphin Amdal og Kristin Bjordal</i>	
Forekomst	538
Årsaker.....	540
Symptomer.....	540
Diagnose.....	541
Klassifisering og stadieinndeling av svulsten.....	543
Histologiske undergrupper	543
Behandling.....	544
Diskusjon i multidisiplinært team	544
Kirurgi	544
Strålebehandling	545
Kjemoterapi	546
Prognose.....	547
Referanser.....	549
KAPITTEL 34 Sykepleieutfordringer ved kreft i øre-, nese- og halsregionen .	551
<i>Målfrid Almelid Siggerud</i>	
Pasienter i strålebehandling.....	551
Handling.....	552
Mukositt	553
Handling.....	554
Livskvalitet.....	555
Handling.....	555
Dysfagi.....	556
Handling.....	556
Endret utseende	557
Handling.....	557
Depressive symptomer.....	558

Handling.....	559
Referanser.....	559
KAPITTEL 35 Kreft i mannlige kjønnsorganer.....	561
<i>Arne Stenrud Berg</i>	
Prostatakraft (cancer prostatae).....	561
Symptomer og diagnose	562
Behandling	563
Prognose	567
Testikkelkreft (cancer testis).....	567
Symptomer og diagnose	568
Behandling	569
Prognose	570
Kreft på penis (cancer penis).....	570
Symptomer og diagnose	571
Behandling	571
Prognose	572
Referanser.....	572
KAPITTEL 36 Sykepleieutfordringer ved kreft i mannlige kjønnsorganer.....	575
<i>Randi Gjessing</i>	
Informasjon.....	575
Handling.....	577
Inkontinens	579
Handling.....	579
Seksualitet og selvbylde.....	580
Handling.....	582
Rehabilitering	585
Handling.....	585
Referanser.....	586
KAPITTEL 37 Kreft i kvinnelige kjønnsorganer	588
<i>Gunnar Kristensen</i>	
Kreft i eggstokkene, egglederne eller bukhinnen.....	588
Maligne epiteliale svulster	588
Symptomer og diagnose	589
Behandling og prognose.....	590
Borderline-tumorer	592
Ikke-epiteliale tumorer.....	592

Livmorhalskreft (cancer cervicis uteri)	592
Symptomer og diagnose	593
Behandling	595
Bivirkninger etter behandling for cervixcancer.....	596
Prognose	596
Kreft i skjeden (cancer vaginae)	596
Symptomer og diagnose	597
Behandling og prognose.....	597
Kreft i ytre kjønnsorganer (cancer vulvae)	597
Symptomer og diagnose	598
Behandling og prognose.....	598
Kreft i endometriet (cancer endometrii)	599
Symptomer og diagnose	599
Behandling og prognose.....	600
Trofoblasttumorer	601
Symptomer og diagnose	602
Behandling og prognose.....	602
Referanser	603
KAPITTEL 38 Sykepleieutfordringer ved kreft i kvinnelige kjønnsorganer ...	604
<i>Anne Mette Lindhjem Jacobsen</i>	
Fysiske problemer	604
Handling.....	605
Selvbilde og seksualitet	607
Handling.....	608
Privatet, bluferdighet og skam	609
Handling.....	611
Rehabilitering	611
Handling.....	612
Referanser	613
KAPITTEL 39 Kreft i urinveiene	614
<i>Espen Kvan</i>	
Kreft i urinblæren (cancer vesicae)	614
Symptomer og diagnose	614
Behandling	616
Prognose	618
Kreft i nyrer (cancer renis)	619
Symptomer og diagnose	619

Behandling	620
Prognose	622
Kreft i nyrebekken (cancer pelvis) og urinleder (cancer ureteres).....	622
Symptomer og diagnose	622
Behandling	623
Prognose	623
Referanser.....	624
KAPITTEL 40 Sykepleieutfordringer ved kreft i urinveiene	625
<i>Karin Hammer</i>	
Informasjon.....	625
Handling.....	627
Urostomi og blæresubstitutt	628
Handling.....	629
BCG-instillasjon	631
Handling.....	632
Seksualitet og selvbilde.....	632
Handling.....	633
Referanser.....	635
KAPITTEL 41 Kreft i lymfatisk vev.....	637
<i>Arne Kolstad</i>	
Lymfomer	637
Hodgkin lymfom.....	638
Symptomer og diagnose	639
Behandling og prognose.....	640
Non-Hodgkin lymfom	640
Symptomer og diagnose	642
Behandling av indolente non-Hodgkin-lymfomer.....	642
Behandling av aggressive non-Hodgkin-lymfomer.....	643
Prognose	644
Senskader	644
Referanser.....	644
KAPITTEL 42 Leukemier og myelomatose.....	646
<i>Geir E. Tjønnfjord</i>	
Akutte leukemier	648
Diagnose	648
Behandling og prognose.....	649

Kronisk myelogen leukemi	655
Symptomer og diagnose	655
Behandling og prognose.....	656
Kronisk lymfatisk leukemi	657
Symptomer og diagnose	657
Behandling og prognose.....	659
Myelomatose	661
Symptomer og diagnose	661
Behandling	662
Referanser	663
KAPITTEL 43 Sykepleieutfordringer ved kreft i bloddannende organer og lymfatisk vev	665
<i>Hilde Beate Vik</i>	
Endret livssituasjon og psykososial støtte til pasient og pårørende	665
Handling.....	666
Pasient i isolat – infeksjonsfare og beskyttende isolasjon	667
Handling.....	668
Smerter	669
Handling.....	670
Transplantat-mot-vert-sykdom	671
Handling.....	671
Rehabilitering	672
Handling.....	673
Referanser	674
KAPITTEL 44 Kreft i støtte- og bindevev	677
<i>Øyvind Sverre Bruland</i>	
Sarkomer	677
Bløtdelssarkomer	679
Behandling	681
Beinsarkomer	683
Osteosarkom	683
Kondrosarkom.....	684
Ewings sarkom.....	685
Referanser	685

KAPITTEL 45 Sykepleieutfordringer ved kreft i støtte- og bindevev	688
<i>Charlott Maria Våde</i>	
Informasjon	688
Handling.....	689
Reaksjoner på diagnosen og konsekvenser av behandlingen	692
Handling.....	694
Referanser.....	698
KAPITTEL 46 Kreft i sentralnervesystemet	699
<i>Petter Brandal</i>	
Generelt om svulster i sentralnervesystemet	699
Klassifikasjon	700
Symptomer og diagnose	701
Behandling	702
Behandlingsrelaterte bivirkninger	703
Oppfølging og rehabilitering.....	703
Prognose	704
Hovedgrupper av hjernesvulster	704
Høygradige gliomer.....	704
Lavgradige diffuse gliomer (grad II)	705
Meningeomer.....	706
Hypofyseadenomer.....	706
Vestibulære schwannomer (VS).....	707
Primære CNS-lymfomer (PCNSL).....	707
Andre mer sjeldne svulsttyper og spinale svulster.....	708
Metastaser til hjernen og columna	708
Referanser.....	709
KAPITTEL 47 Sykepleieutfordringer ved kreft i sentralnervesystemet.....	712
<i>Charlotta Stenhaug</i>	
Tap av fysiske funksjoner.....	712
Handling.....	713
Tap av nevropsykologiske funksjoner.....	714
Handling.....	715
Hodepine, kvalme og oppkast	716
Handling.....	717
Strålebehandlingens bivirkninger	717
Handling.....	717

Epileptiske anfall	718
Handling.....	718
Bivirkninger av glukokortikoider	719
Handling.....	720
Referanser	720
KAPITTEL 48 Hudkreft (cancer cutis)	722
<i>Åse Bratland</i>	
Malignt melanom	722
Symptomer og diagnose	723
Behandling	723
Prognose	726
Non-melanom hudkreft	727
Symptomer og diagnose	727
Behandling	728
Prognose	729
Referanser	729
KAPITTEL 49 Akuttmedisinske tilstander hos kreftpasienter	730
<i>Øyvind Sverre Bruland</i>	
Hematologiske tilstander	730
Febril nøyтроpeni	730
Metabolske tilstander	731
Hyperkalsemi.....	731
Tumorlysesyndrom.....	733
Strukturelle tilstander	735
Medullakompresjon	735
Vena cava superior-syndrom	736
Malign perikardvæske	736
Referanser	737
KAPITTEL 50 Sykepleieutfordringer ved akuttillstander hos kreftpasienter .	739
<i>Laila Kathleen Johansen</i>	
Hematologiske tilstander	739
Utfordringer hos pasienter med febril nøyтроpeni.....	739
Handling.....	740
Metabolske tilstander	741
Utfordringer hos pasienter med tumorlysesyndrom.....	741
Handling.....	742

Strukturelle tilstander	743
Utfordringer hos pasienter med medullakompresjon	743
Handling.....	743
Utfordringer hos pasienter med vena cava superior-syndrom.....	745
Handling.....	745
Referanser	746
KAPITTEL 51 Kreft hos barn	748
<i>Bernward Zeller</i>	
Generelt	748
Behandling av barnekreft	749
Betydningen av informasjon	750
Behandlingsresultatene for barnekreft	750
Seneffekter.....	751
Leukemi	751
Symptomer og diagnose	752
Akutt lymfatisk leukemi.....	753
Akutt myelogen leukemi	755
Kronisk myelogen leukemi	756
Kreft i sentralnervesystemet (CNS-tumorer)	757
Symptomer og diagnose	757
Behandling	758
Seneffekter.....	759
Prognose	759
Maligne lymfomer	760
Hodgkin lymfom	760
Non-Hodgkin lymfom	760
Histiocytoser	761
Langerhanscellehistiocytose	761
Hemofagocytisk lymfohistiocytose	762
Nevroblastom	763
Symptomer og diagnose	763
Behandling	764
Wilms' tumor (nefroblastom)	764
Symptomer og diagnose	765
Behandling	766
Skjelettumorer	766
Rhabdomyosarkom	767
Symptomer og diagnose	767

Behandling og prognose.....	768
Leversvulster	768
Diagnose	769
Behandling og prognose.....	769
Retinoblastom	769
Behandling og prognose.....	770
Referanser.....	770
KAPITTEL 52 Sykepleieutfordringer ved kreft hos barn	773
<i>Steinunn Einarsdóttir Egeland</i>	
Barns utvikling	773
Barn fra 1 1/2 til 3 år	774
Barn fra 3 1/2 til 5 år	774
Barn fra 6 til 12 år.....	775
Ungdomsårene	775
Barns behov ved sykehusinnleggelse.....	776
Barns behov for å mestre utfordrende og smertefulle prosedyrer ved undersøkelser og behandling.....	777
Sykepleieutfordringer ved bivirkninger av cytostatika og strålebehandling hos barn.....	779
Nedsatt immunforsvar med fare for infeksjon og konsekvenser for barnets sosiale liv.....	781
Sykepleieutfordringer ved kirurgi hos barn med kreft.....	783
Sykepleieutfordringer ved strålebehandling hos barn.....	784
Et etisk dilemma	784
Sykepleieutfordringer ved stamcelletransplantasjon hos barn	785
Tilrettelegging av informasjon til foreldre og barn i krise	785
Søsken til barn med kreft.....	786
Sykepleie til døende barn.....	787
Livets slutfase hjemme eller i sykehus?.....	787
Barns tanker om døden	787
Sykepleierens oppgaver i barnets siste levetid	788
Referanser.....	789
Om forfatterne	795
Redaktørene	795
Øvrige bidragsyttere	795
Stikkord.....	800